

ПРАВОВА ВИЗНАЧЕНІСТЬ І ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЇЇ РЕАЛІЗАЦІЇ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРАВІ УКРАЇНИ

В. НАВРОЦЬКИЙ
*доктор юридичних наук, професор,
член-кореспондент НАПрН України*

Правова визначеність — водночас і явище, суть якого віддавна здавалася всім відомою, і своєрідна новела в праві України. Раніше (в радянський період правового розвитку) йшлося переважно про так звану формальну визначеність права, під якою зазвичай розуміли вимоги до закріплення правових норм у нормативно-правовому акті, аби юридичний припис був зрозумілим, однозначним, доступним для сприйняття. А забезпечення формальної визначеності пов'язувалося з дотриманням вимог юридичної техніки при формулюванні тексту закону чи підзаконного правового акта. Дотримання вимог правової визначеності покладалося на законодавця, який повинен був так викласти свою волю, щоб адресат виконав правовий припис. Нині правова визначеність трактується як складова верховенства права та одне з прав людини в юридичній сфері. Відповідно, акценти у визначенні змісту цього феномена зміщені з обов'язків держави та її органів, уповноважених на прийняття правових актів, на право людини зрозуміти висунуті до неї вимоги та виконати їх.

Про правову визначеність часто згадують у науковій літературі (особливо з загальної теорії права, конституційного, міжнародного права, процесуальних галузей), не оминають цього поняття і Конституційний Суд України (далі — КСУ) та вищі судові органи держави, які наголошують на необхідності неухильного дотримання відповідних засад [1]. Її оцінюють як один із принципів сучасного права. У сфері кримінального права про правову визначеність також говорять як про щось очевидне і всім зрозуміле. Проте насправді багато питань, які стосуються самого поняття і змісту правової визначеності щодо цієї галузі, його значення у кримінальному праві, співвідношення з суміжними явищами, форм прояву, фактично не висвітлюються. Аналогічний рівень й оцінки того, наскільки правова визначеність дотримується в українському кримінальному праві та які існують засоби реалізації вимоги в юридичній дійсності. Тому ця публікація спрямована на те, щоб дати відповідь принаймні на деякі з цих питань чи позначити підходи до їх вирішення. Адже проблема правової визначеності у кримінально-

му праві настільки глибока та різнобічна, що може бути належно висвітлена лише на монографічному рівні.

Поняття правової визначеності у її сучасному розумінні зазвичай виводять із права людини знати критерії, відповідно до яких можуть бути встановлені обмеження її основних прав і свобод. В аспекті кримінального права це означає здатність зрозуміти, які діяння та за яких умов можуть бути визнані злочинними, які правові наслідки належить очікувати у випадку їх вчинення.

Не викликає сумніву, що правова визначеність охоплює також можливість зрозуміти іншу сторону кримінально-правової регламентації — умови, за яких діяння, формально передбачені кримінальним законом як злочини, не будуть тягнути відповідальності, та на які поблажки та послаблення може розраховувати особа, яка все ж таки вчинила злочин. Також очевидним є те, що правова визначеність має бути «адресована» не лише особі, яка може вчинити чи вже вчинила діяння, передбачене в Кримінальному кодексі України (далі — КК України) як злочин, а й до дійсного чи потенційного потерпілого. Потерпілий також повинен мати можливість чітко та однозначно розуміти, як його захищатиме держава у випадку вчинення злочину, в якій мірі він може розраховувати на компенсацію заподіяної злочином шкоди, яка його роль у вирішенні питань про звільнення від кримінальної відповідальності та від покарання (зокрема, при укладенні угод, застосуванні амністії та помилування, інших засобів звільнення від відповідальності і покарання чи їх пом'якшення). Тому правову визначеність слід розуміти ширше — не лише як розуміння критеріїв обмеження основних прав людини, а й мож-

ливість знати про те, як ці права повинні бути захищені державою. Лише за такого підходу матиме місце активна роль особи в житті суспільства, вона буде пред'являти вимоги до держави та її органів, а не лише пасивно спостерігати за їх млявими зусиллями у протидії злочинам (так зване «рибальство на телебаченні»: зловили-показали-випустили) чи за взагалі бездіяльністю.

Реалізація правової визначеності, у тому числі в кримінально-правовій сфері, відбувається на двох рівнях (аспектах, виявах, напрямках) — законодавчому та правозастосовному. Інакше кажучи, правова визначеність в Україні може бути забезпечена лише за умови належної якості як законотворчої діяльності, так і правозастосування. Марно сподіватися на те, що «добрі закони» самі по собі призведуть до того, що кожен буде знати, що дозволено, а що заборонено у кримінально-правовій сфері. Тож, знаючи кримінальний закон, будь-який громадянин зможе спрогнозувати дії компетентних державних органів у випадку вчинення відповідних діянь, сформулювати вимоги до своєї власної поведінки та поведінки інших осіб. Адже вимоги правових норм втілюються у життя через правозастосування, під час якого може здійснюватися істотна корекція задекларованих у них завдань та цілей. Однак і правозастосування обумовлене існуючою нормативно-правовою базою. Тому правова визначеність, так чи інакше, існує в межах балансу між законодавством та практикою його застосування. І її рівень тим вищий, чим менші розбіжності між лезами, які утворюють своєрідні ножиці, кожне з яких позначає вказані напрями діяльності в сфері протидії злочинам.

Безсумнівно, правова визначеність, у тому числі в кримінально-правовій

сфері, своєю основою і передумовою має належний рівень законодавства. Лише тоді, коли закони, які передбачають злочинність і караність діяння, прийнятті компетентним органом, належно оприлюднені, не суперечать іншим нормативно-правовим актам (як національним, так і міжнародно-правовим), ясні, зрозумілі, несуперечливі, стабільні, узгоджуються з засадами суспільної моралі та виражають надії та сподівання народу, можна розраховувати на те, що буде забезпечена правова визначеність.

Питання про те, чи відповідає чинний кримінальний закон вказаним вище вимогам, є риторичним. Нині він піддається всебічній критиці. Навіть визнані авторитети в галузі кримінального права не соромляться казати про те, що КК України, який зазнав сотень хаотичних, необґрунтованих, волюнтаристських змін, вони не розуміють, не сприймають і не знають. То що вже казати про пересічних громадян, для яких Кодекс зовсім не є предметом професійних занять, а знайомство з його положеннями відбувається за стресових обставин?

Доводиться стверджувати, що чинне кримінальне законодавство явно не відповідає вимогам, за яких може бути забезпечена правова визначеність. Причини цього різноманітні.

Одна із вагомих полягає у тому, що відсутня більш-менш чітка диференціація відповідальності за злочини, адміністративні проступки, інші правопорушення. Критерії розмежування між злочинами, кримінальними проступками (поняття яких фігурує у Кримінальному процесуальному кодексі України (далі — КПК України) та які ось-ось будуть втілені у черговому акті матеріального законодавства), адміністративними правопорушеннями, процесуальними порушеннями,

за які накладаються стягнення суддею, що виступає одночасно і потерпілим, і свідком, і слідчим, і особою, яка накладає кару, вкрай розмиті. Є безліч прикладів того, як правопорушення переходять з одного розряду (виду, категорії) до іншого. Безліч пропозицій про переведення злочинів в розряд інших правопорушень та навпаки. Європейський суд з прав людини (далі — ЄСПЛ) (який в Україні переважно сприймається як остання і найбільш справедлива інстанція) нерідко накладення адміністративного стягнення оцінює як застосування кримінальної відповідальності. Зарубіжний досвід (до якого у нас прийнято звертатися як до панацеї, часто при повному ігноруванні вітчизняних реалій та традицій) також нерідко сповнений широкого розуміння кримінального права, коли до його сфери відносять ті правопорушення, які в Україні традиційно визнаються адміністративними проступками. За такого розуміння злочином вважаються всі діяння, за які передбачені суворі міри відповідальності, пов'язані з позбавленням чи обмеженням волі, заборонаю займатися певною діяльністю хоча б на певний час, конфіскацією чи іншим вилученням предметів правопорушення або знарядь його вчинення, значними грошовими стягненнями.

То чи може не лише пересічний громадянин, а й український правник визначити, до якого виду правопорушень відноситься те чи інше діяння? І, відповідно, діяти в умовах правової визначеності.

Ситуація загострюється наявністю в Україні великої кількості нормативно-правових актів, які регламентують відповідальність за злочини та інші правопорушення. Щодо злочинів декларується правило про те, що злочинність діяння, його караність та інші

кримінально-правові наслідки визначаються тільки КК України (ч. 3 ст. 3). Фактично в умовах широкої бланкетності та мінливості кримінального закону це правило є не більше, ніж гарним лозунгом, про що буде сказано далі. А стосовно адміністративних та інших правопорушень ситуація ще складніша — їх протиправність визначена не лише в Кодексі України про адміністративні правопорушення (далі — КУпАП), а й великою кількістю некодифікованих нормативно-правових актів. Вони, явно й очевидно, перебувають поза межами доступності тих, кому адресовані. Навіть при наявності електронних засобів пошуку правової інформації (які, як відомо, в Україні не є офіційними джерелами) кваліфікованому юристу потрібні багато часу та зусиль, щоб з'ясувати, чи становлять певні діяння правопорушення. Часто ці зусилля залишаються марними, якщо доводиться стикатися з ситуаціями колізії чи конкуренції правових норм, які не мають однозначного вирішення.

Як тоді за таких умов можна розраховувати на те, що буде забезпечена правова визначеність, в умовах якої має жити будь-який громадянин?

Фундаментом правової визначеності виступає презумпція знання закону. Однак, принаймні у сфері кримінального права, вона фактично перетворилася на фікцію. Причиною цього, крім вказаних вище, є засилля бланкетності, неякісне формулювання тексту закону, нестабільність законодавства, відсутність обґрунтованого співвідношення загальних і спеціальних норм та інші аналогічні фактори.

Так, однією з вагомих вимог до правових норм, зокрема тих, які містять кримінально-правову заборону, є їх фіксація у чітко встановлених нормативно-правових актах. На пер-

ший погляд цей аспект правової визначеності щодо норм про кримінальну відповідальність в Україні чітко дотримується. Пункт 22 ст. 92 Конституції України передбачає, що виключно законами України визначаються діяння, які є злочинами. Разом із тим наявність бланкетних диспозицій у поєднанні з їхньою неконкретністю, тим, що бланкетними актами є не лише закони, а й інші нормативно-правові акти (зокрема й локальні, тимчасової дії, прийняті суб'єктами нормотворчості низького рівня тощо), фактично дезавуює цю конституційну вимогу [2, 79–160]. Про те, що злочинність діяння в Україні визначена виключно законом, можна тільки декларувати та мріяти. Тому без вирішення проблеми бланкетності кримінально-правових норм говорити про дотримання в Україні принципу правової визначеності марно і завчасно.

Ще однією складовою правової визначеності є чіткість, ясність та однозначність правових норм. Загально-визнано, що в українському кримінальному законодавстві з цим є істотні проблеми. Ситуація загострюється у зв'язку з тим, що в КК України дефінітивні норми явно не є його сильним місцем, КСУ до тлумачення кримінально-правових норм звертається вкрай рідко, а вищі судові органи права загальнообов'язкового тлумачення КК України фактично позбавлені. Видається, що про забезпечення правової визначеності у кримінально-правовій сфері можна буде говорити лише за умови, коли досягнення теорії герменевтики будуть сприйняті і законодавцем, і правозастосуванням. Реально це означає нові підходи до конструювання диспозицій та санкцій статей КК України, появу у ньому «термінологічного» розділу та використання інших прийомів з'ясування

змісту кримінально-правових норм [3, 79–176]. Врешті-решт про панування принципу правової визначеності можна буде вести мову лише тоді, коли не лише ЄСПЛ, а й українські суди почнуть посилалися на наявність чи відсутність однозначності у розумінні закону як на передумову притягнення до кримінальної відповідальності чи відмови від її застосування.

Важливим елементом законодавчого напряму правової визначеності є стабільність законодавства, принаймні відсутність у ньому різких «коливань», які важко чи, навіть, неможливо передбачити. Стабільність законодавства, зокрема кримінального, пов'язана зі співвідношенням у ньому загальних і спеціальних норм. Очевидно, що саме спеціальні (а тим більше казуїстичні) норми змінюються частіше, саме завдяки їм законодавець намагається досягти швидкого та ефективного результату. Всім відомо, що для вітчизняного кримінального законодавства, на жаль, стабільність не характерна, про що свідчать численні, різноманітні і навіть одіозні приклади. Однак український законодавець настільки привчив усіх до своїх волюнтаристських вчинків, що ніхто і ніколи навіть не ставив запитання про неприйнятність застосування законодавчих новел саме з огляду на порушення принципу правової визначеності при їх запровадженні.

Очевидно, що спроби побудови правової держави в Україні мають супроводжуватися конкретними кроками, спрямованими на забезпечення правової визначеності. Однак зрозуміло, що напівмір, імітації реальних, конкретних і вагомих змін недостатньо. Потрібні кардинальні та, на перший погляд, парадоксальні заходи. Одним із таких заходів міг би стати відхід від галузевого, здійсненого в окремих

кодексах та інших законах, викладу правових норм, які передбачають відповідальність за злочини та інші правопорушення публічного характеру, перехід до їх кодифікації в єдиному нормативно-правовому акті. Це дало б змогу у разі зменшити обсяг нормативного матеріалу, забезпечити єдність термінології, створити передумови для стабільного існування правових приписів та здійснити інші заходи, спрямовані, у тому числі, й на забезпечення правової визначеності у кримінально-правовій сфері.

Можливість та доцільність створення такого акта, який би охоплював всі норми про відповідальність за публічні правопорушення, обґрунтовується у Концепції реформування законодавства про публічні правопорушення в Україні (далі — Концепція) [4], яка розроблена громадським об'єднанням «Львівський форум кримінальної юстиції», за участю автора цих рядків, та була представлена юридичній громадськості в Україні та за її межами [5]. Концепція загалом отримала розуміння та підтримку серед осіб, ознайомлених з її суттю. Неминучі у таких випадках застереження [6] не стосувалися і не оспорювали того, що її втілення в життя поставить на якісно новий рівень проблему забезпечення правової визначеності у сфері відповідальності за злочини та інші публічні правопорушення. Слід зазначити, що майбутня реалізація концепції (розрахована на 15–20 років) не знімає з порядку денного поточні заходи, спрямовані на піднесення рівня законотворчості: насамперед зменшення кількості законодавчих новел, ревізію вже проведених змін, підвищення якості законопроекування у кримінальному законодавстві та суміжних галузях.

Здійснюючи проміжний підсумок, можна констатувати, що основою пра-

вової визначеності у кримінальному праві є якість законодавства та інформування населення про суть кримінально-правових заборон і стимулів.

Перейдемо до аналізу іншого рівня правової визначеності — правозастосовного. Як вже зазначалося, правова визначеність повинна існувати не лише у законодавстві, а й у правозастосуванні. Тут вона також має різні прояви, для її забезпечення існують та мають використовуватися різноманітні засоби.

Насамперед правова визначеність виявляється в аспекті кримінально-правової кваліфікації, зокрема у тому, що особа може передбачити, яку оцінку її поведінка отримає в діяльності органів, уповноважених на застосування кримінального закону, відповідно, і спланувати свої дії. Адже оцінка дій в законі, теоретичні концепції можуть істотно розходитися з правозастосовною практикою. Тому правова визначеність передбачає визначеність щодо як законодавчої оцінки, так і щодо її інтерпретації вітчизняними слідчими, прокурорами, судьями. Чи не найбільш яскравий приклад — положення про необхідну оборону. Пересічний громадянин, начитавшись КК України, коментарів і підручників може уявити, що він і насправді може захищатися від злочинного посягання шляхом заподіяння шкоди нападнику. Суворая правда життя полягає в іншому — щодо такого громадянина неодмінно буде розпочате кримінальне провадження. І лише в поодиноких випадках наявність умов правомірності необхідної оборони буде констатована після довгих тижнів та місяців поневірянь. Правозастосовні рішення останніх років та місяців показують, що на застосування положень про необхідну оборону можуть розраховувати лише представники українського

«істеблішменту» (як то народні депутати, прокурори, судді) у конфліктах із пересічними громадянами.

Важливою складовою правової визначеності є стабільність та єдність правозастосовної практики. Стабільність практики щодо застосування кримінального закону базується на сталості суспільних інститутів. Період перетворень, який нині переживає Україна, не міг не позначитися на різких коливаннях щодо застосування положень КК України з аналогічних, а часом і тотожних діянь, вчинених представниками суспільних протистоянь, які перебувають по різні боки барикади. Не секрет, що правова оцінка нерідко буває протилежною, якихось соціальних та власне юридичних засобів забезпечення стабільності правозастосування українське суспільство та держава не виробили. Мабуть, не буде перебільшенням вважати, що перехід України до сталого розвитку всіх суспільних інституцій стане можливим лише після того, як єдність та стабільність у вирішенні кримінальних справ почнуть показувати правозастосовні органи. Очевидно, що для цього їм насамперед слід позбутися політичного впливу з будь-якого боку.

Про правову визначеність, яка досягається завдяки знанню підходів та позицій судової практики, можна говорити лише за умови належної поінформованості як про окремі існуючі правозастосовні рішення, так і про узагальнюючі матеріали. Якщо перші в Україні більш-менш доступні (Єдиний державний реєстр судових рішень відкритий для загального доступу), то статистику органів кримінальної юстиції публікувати не прийнято. Вона малодоступна навіть для фахівців, неузгоджена між відомствами, величезні таблиці в форматі *Excel*

містять багато малозначущої інформації, за якою важко віднайти дійсно цікаве та важливе, що характеризує правозастосовну практику. Інформацію про роботу правозастосовних органів населення черпає переважно з вуст працівників відділів зв'язків із пресою, які, можливо, й мають дипломи юридичних вишів, але явно не обтяжені юридичними знаннями, адже вся їхня інформація про правопорушення зводиться до інформування про санкцію статті КК України (до якої і ці органи, і їх працівники не мають найменшого стосунку), замість розповіді про те, які конкретно дії вчинені. Чи не тому засоби масової інформації переповнені повідомленнями про пасивність правозастосовних органів, їх рейтинг — на рівні статистичної похибки, а пересічний громадянин має вкрай ілюзорні можливості передбачити, як будуть розвиватися події у випадку вчинення злочину чи то ним самим, чи щодо нього.

Вкрай важливим аспектом правової визначеності є можливість спрогнозувати, які правові наслідки настануть у випадку вчинення злочину. Зрозуміло, що за умов існування широких санкцій, альтернативних покарань, великого кола норм про звільнення від відповідальності, можливості її пом'якшення шляхом укладення угод тощо, вирішального значення набуває поінформованість про реальну правозастосовну практику у цій частині та рішення, які приймаються в окремих випадках.

Не можна не відзначити того, що правова визначеність тісно пов'язана з межами санкцій та, загалом, точністю визначення правових наслідків вчиненого діяння. Чим ширші ці межі, чим більше у суду підстав для застосування різноманітних підстав звільнення від кримінальної відповідальності

та покарання, тим меншими є можливості як у потерпілого, так і у підозрюваного передбачити результат судового розгляду. А що вже й говорити про вплив на правову визначеність корупції?!

Частковим випадком реалізації правової визначеності є застосування правила *non bin in idem*. Притягнення до кримінальної відповідальності за вчинене діяння, визначення його правових наслідків означає, що громадянин «розрахувався» з державою і суспільством за вже вчинене та може розраховувати на відсутність до нього подальших претензій за вже вчинене. І, навпаки, можливість повернення до правової оцінки діянь, повторного притягнення до кримінальної відповідальності породжує нестабільність та невпевненість у майбутньому — невизначеність щодо свого юридичного статусу у громадянина. Така ж невизначеність виникає і у працівників компетентних державних органів, які не певні, чи їх рішення у конкретній справі остаточно вирішує долю особи, чи до нього можна повернутися. Тому можна сказати, що недопустимість повторного притягнення до кримінальної відповідальності за діяння, яке вже отримало кримінально-правову оцінку, є одним із правозастосовних аспектів правової визначеності.

Правова визначеність також є основою інституту давності у кримінальному праві. Поміж багатьох аргументів, які висувуються як обґрунтування запровадження та застосування давності притягнення до кримінальної відповідальності та давності виконання вироку, не останнє місце займає потреба забезпечення сталості суспільних відносин щодо злочинів і/або вироків, з моменту вчинення або винесення яких минув тривалий час. Сплив строку давності за умови, що його

перебіг не переривався, призводить до того, що в особи виникає впевненість, що вона не буде надалі нести негативні наслідки за раніше вчинене діяння, а отже, може планувати свою поведінку з урахуванням цієї обставини.

Правова визначеність має ще дуже багато кримінально-правових аспектів, дослідження яких потребує спеціальних зусиль та досліджень. Водночас навіть такий загальний аналіз свідчить, що принцип правової визначеності не є чимось абсолютно новим і незвіданим для українського кримінального права. Його окремі прояви досліджувались як складові принципу законності та інших

кримінально-правових принципів, наприклад, таких принципів кримінально-правової кваліфікації, як недопустимість подвійного інкримінування, вирішення сумнівів на користь особи, щодо якої застосовується кримінальний закон.

Разом із тим цей принцип має й такі нюанси, вияви, елементи, які виходять за межі традиційних кримінально-правових конструкцій, понять, теорій. Тому він заслуговує спеціального і самостійного дослідження в аспекті забезпечення прав людини і верховенства права у кримінально-правовій сфері, і, звісно ж, впровадження в юридичну реальність України.

ВИКОРИСТАНІ МАТЕРІАЛИ

1. *Рішення Конституційного Суду України від 29 червня 2010 р. № 1-25/2010 у справі за конституційним поданням Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини щодо відповідності Конституції України (конституційності) абзацу восьмого пункту 5 частини першої статті 11 Закону України «Про міліцію» (абзац третій підпункту 3.1 пункту 3 мотивувальної частини) // Вісник Конституційного Суду України. — 2010. — № 5. — С. 13.*
2. *Яремко Г. З. Бланкетні диспозиції в статтях Особливої частини Кримінального кодексу України : моногр. — Л., 2011.*
3. *Загнєй З. Кримінально-правова герменевтика. — К., 2015.*
4. *Концепція реформування законодавства про публічні правопорушення в Україні [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://lfcj.com.ua/>.*
5. *Стратегія реформування законодавства України о публичных правонарушениях / А. В. Авраменко, В. П. Коваленко, И. В. Красницкий, Н. Р. Лашук, В. В. Луцик, А. К. Марин, В. А. Навроцкий, Т. И. Созанский, С. В. Хилюк, Г. З. Яремко // Проблемы укрепления законности и правопорядка: наука, практика, тенденции : сб. науч. трудов. — Минск, 2016. — Вып. 9. — Т. 1. Специальное юбилейное издание. — С. 189–195.*
6. *Азаров Д. С. Розроблення Кодексу публічних правопорушень України: теоретичні та прикладні застереження // Наукові записки НАУКМА. — К., 2016. — Т. 181. — С. 134–138.*

REFERENCES

1. *Rishennia Konstytutsiinoho Sudu Ukrainy vid 29 chervnia 2010 r. № 1-25/2010 u spravi za konstytutsiinym podanniam Uповnovazhenoho Verkhovnoi Rady Ukrainy z prav liudyny shchodo vidpovidnosti Konstytutsii Ukrainy (konstytutsiinosti) abzatsu vosmoho punktu 5 chastyny pershoi statti 11 Zakonu Ukrainy «Pro militsiiu» (abzats tretii pidpunktu 3.1 punktu 3 motyvualnoi chastyny) [The decision of the Constitutional Court of Ukraine of June 29, 2010 № 1-25/2010 on case on the constitutional representation of the Representative of the Verkhovna Rada of Ukraine for human rights concerning compliance of the Constitution of Ukraine (constitutionality) of the paragraph of the eighth point of the 5th part one of article 11 of the Law of Ukraine «About militia» (the paragraph the third subparagraph 3.1 of point 3 of a motivation part)], *Visnyk Konstytutsiinoho Sudu Ukrainy*, 2010, no. 5, pp. 13.*
2. *Iaremko H. Z. Blanketni dyspozytsii v stattiakh Osoblyvoi chastyny Kryminalnoho kodeksu Ukrainy [Blanket dispositions in articles of the Special part of the Criminal code of Ukraine], Lviv, 2011.*
3. *Zahynei Z. Kryminalno-pravova hermenevtyka [Criminal and legal hermeneutics], Kyiv, 2015.*
4. *Kontseptsii reformuvannia zakonodavstva pro publichni pravoporushennia v Ukraini [The concept of reforming of the legislation about public offenses in Ukraine]. Available at: <http://lfcj.com.ua/>.*
5. *Strategiya reformirovaniya zakonodatelstva Ukrainy o publichnykh pravonarusheniakh [The strategy of reforming of the legislation of Ukraine in public offenses], *Problemy ukrepleniya zakonnosti i pravoporyadka: nauka, praktika, tendentsii*, Minsk, 2016, Issue 9, vol. 1, pp. 189–195.*

6. Azarov D. S. Rozroblennia Kodeksu publichnykh pravoporushen Ukrainy: teoretychni ta prykladni zasterezhennia [Development of the Code of public offenses to Ukraine: theoretical and applied caution], *Naukovi zapysky NaUKMA*, Kyiv, 2016, vol. 181, pp. 134–138.

Навроцький В. О. Правова визначеність і забезпечення її реалізації у кримінальному праві України

Анотація. Розглядається принцип правової визначеності щодо кримінального права. Акценти у визначенні змісту правової визначеності зміщені з обов'язків держави формально правильно сформулювати закон про кримінальну відповідальність на право людини зрозуміти висунуті до неї вимоги та виконати їх. Викладена ідея кодифікації всіх норм про публічні правопорушення у єдиному законодавчому акті, що сприятиме реалізації правової визначеності щодо правових заборон.

Ключові слова: правова визначеність, кримінальне право, правовий принцип, кодифікація, законодавство, правозастосування.

Навроцкий В. А. Правовая определенность и ее обеспечение в уголовном праве Украины

Аннотация. Рассматривается принцип правовой определенности применительно к уголовному праву. Акценты в установлении содержания правовой определенности смещены с обязанности государства формально правильно сформулировать закон об уголовной ответственности на право человека понять выдвинутые к нему требования и выполнить их. Изложена идея кодификации всех норм о публичных правонарушениях в едином законодательном акте, что способствует реализации правовой определенности относительно правовых запретов.

Ключевые слова: правовая определенность, уголовное право, правовой принцип, кодификация, законодательство, правоприменение.

Navrotskyi V. Legal Definiteness and its Providing in Criminal Law of Ukraine

Annotation. Principle of legal certainty is examined in a criminal law. Accents in the ascertainment of maintenance of legal certainty displaced from duties of the state formally correctly to set forth a law on criminal responsibility on a person's right to understand the requirements pulled out to her and discharge them. The idea of codification of all norms of public delicts in one legislative act is investigated; this will assist realization of legal certainty in relation to legal prohibitions.

Key words: legal certainty, criminal law, legal principle, codification, legislative, law enforcement.